

EMASYA GERİ Mİ GELİYOR?

<http://www.yenisafak.com/yazarlar/alibayramoglu/emasya-geri-mi-geliyor-2029609>

Ali Bayramoğlu, Yeni Şafak, 10.06.2016

Bir süre önce Habertürk'te bir programda CHP Genel Başkan Yardımcısı Bülent Tezcan, yaşanan kimi sıkıntıların ana nedeni olarak EMASYA Protokolünün kaldırılmasını gösteriyordu.

EMASYA Protokolü, bu ara yine gündemde. Hükümetin terörle mücadele amacıyla hazırladığı kimi yasaların EMASYA protokolünü andıran hükümler içerdiğine dair pek çok haber ve yazı çıkıyor basında.

EMASYA Protokolü ve vahametini, 2004'te, Hilmi Özkök'ün Genelkurmay Başkanlığı sırasında yaşanan sosyetik fişleme skandalıyla (askerin yaptığı 'yasal' kılıf taşıyan bir fişleme) ilk fark edenlerden birisi oldum. Kaldırılması için 6 yıl boyunca bu konuda bıktırırçasına sayısız yazı yazdım. İlgilerle sayısız kere konuştum. 2005'te EMASYA Protokolü ve Planları, Şemdinli iddianamesinde de yer aldı. 2010'da Balyoz davasında seminer tutanaklarında zikredilince, daha doğrusu seminerde EMASYA Planları veri alınınca, zülfü yâre dokundu ve hükümet tarafından kaldırıldı.

Ne var ki, basında ve kamuoyunda EMASYA Protokolü'nün ne olduğu ancak kısmen anlaşıldı ve tartışıldı.

Nitekim Kobani olaylarından sonra gündeme gelen İç Güvenlik Yasası'ndan valilerinin sokağa çıkma yasakları ilan etmesine, güvenlik bölgeleri ilanına kadar her güvenlikçi yasa ve tasarruf EMASYA'nın geriye dönmesi olarak yorumlandı.

Taşların yerli yerinde olması önemlidir.

EMASYA (Emniyet-Asayiş-Yardımlaşma) 5442 sayılı İller İdaresi Kanunu'nda yer alan, valilerin ihtiyaç duydukları anlarda askeri birlikleri iç güvenlikte kullanabileceklerine dair ve bunun nasıl uygulanacağına yönelik bir protokoldü. Protokolden, bu yasa hükmüne göre, vali askeri ne zaman, nasıl göreve çağırır, asker görev aldığı anda güvenlik güçleri komutası kime ait olur, koordinasyon nasıl sağlanır, hangi askeri birlikler görev almak üzere hazır bekler, görev ne zaman biter, gibi sorulara yanıt vermesi ve bunları düzenlemesi beklenirdi. Ayrıca 5442 sayılı kanunun bu hükmü (olağanüstü hal ve sıkıyönetim rejimi dışında) askerin iç güvenlikte kullanılmasına imkan veren yegane yasal çerçeveyi oluşturduğu oranda, bu tür düzenleme anlaşılabilir bir durumdu.

Nitekim sorun EMASYA Protokolünün olması değildi.

Sorun, EMASYA Protokolü'nün yasanın üzerine çıkan, askeri vesayet düzenini derinleştiren, askerin iç güvenlik alanında hakimiyet kurmasını hedefleyen bir mantıkla hazırlanmasıydı.

1999'da o dönem korgeneral olan Çetin Doğan ile İçişleri Bakanlığı Müsteşarı arasında görüşülmüş, hazırlanmış ve imzalanmış bu protokolün iki vesayetçi siyasi hedefi vardı. Bunlardan ilki Güneydoğu'da kaldırılan olağanüstü hali ikame etmesiydi. İkincisi 28 Şubat ortamında askerin siyasete ve emniyete duyduğu güvensizliğin kurumsallaşması, iç asayişte denetimin askere geçme kapılarının aralanmasıydı.

Protokol demokratik kuralları, askerin sivil otoriteye tabi olma kuralını ters yüz ediyordu. Kimi hükümleri askere gerekli gördüğü durumda validen talimat almadan toplumsal olaylara el koyma yetkisi veriyordu. Kimi hükümleri ise, önleyici tedbir olarak, garnizonlarda daimi güvenlik merkezlerinin kurulmasını, bu merkezlerin istihbarat ve değerlendirme birimleri olmasını öngörüyordu. Askerin direktif almadan hareket etmesinin, denetim dışı kalmasının, emniyeti ikame etmesinin, dahası topluma yönelik takip ve fişleme yapmasının önü açılıyordu.

11 yıllık EMASYA uygulaması sırasında, biriktirilen istihbarat fişleri, “ne oldu, neredeler” sorusu sık aklıma gelir. Bir kaç yıl önce mecliste darbeler komisyonuna görüş vermeye davet edildiğimde, ilk altını çizdiğim husus bu olmuştu.

Türkiye kimi ciddi dönüşler ve geri gidişler yaşıyor, buna şüphe yok.

Ancak, EMASYA tarz ve mantığında bir düzenlemenin geri getirilmesini istemek ancak delilik olur.

Bugün bu noktada mıyız?

Sanmıyorum.

Gazetelere yansıyan kimi hususlar, örneğin askere yönelik soruşturmaların başbakanlık iznine bağlanması gibi kalkanlar, askeri suçların askeri yargıya tabi olması gibi askeri vesayet dönemlerini ima eden geri dönüşler, birlik komutanlarına operasyon bölgelerinde verilen arama ve müdahale yetkileri demokratik hukuk devleti ilkeleri açısından son derece sakıncalıdır, buna şüphe yok.

Ancak bunlar EMASYA Protokolünü akla getirecek düzenlemeler değildir.

Öngörülen düzenlemelerin siyasi anlamı, sakıncaları ve ima ettiklerine yarın devam edelim...

ASKERİ VESAYET IŞIKLARI

<http://www.yenisafak.com/yazarlar/alibayramoglu/askeri-vesayet-isiklari-2029630>

Ali Bayramoğlu, Yeni Şafak, 11.06.2016

Hükümetlerin “kamu düzeni” ifadesine Kobane olaylarından sonra sarıldığı malum.

Tabir, PKK'nın askeri, sivil, siyasi yapılarının devletimsi etkinlerine seferber ettiği sokak hareketlerine son vermesi/verilmesini kastediliyordu.

İç Güvenlik yasası bu koşullarda gündeme geldi.

Pek çok güvenlik düzenlemesi gibi bu yasa da, idareye temel hak ve özgürlükler alanına doğrudan müdahale imkanı veriyordu. Yasanın getirdiği, yargı kararı olmadan, emniyetin polis şefi ya da mülki amirin inisiyatifıyla olaylara el koyma, gözaltına alma, geniş arama yapma yetkisi, o dönemde ciddi olarak tartışıldı ve haklı olarak eleştirildi. Bu yasanın sistemdeki eksik hukuki denetimi daha da azaltacağı, keyfiliğe ve hak ihlallerine yol açacağı vurgulandı.

Temmuz ayı sonrası terör olaylarının artması, PKK'nın şehir savaşları aralanan bu kapıyı daha açtı.

Denebilir ki, “bu durumun kaçınılmaz olduğu anlar vardır. Yaygın terör ve asayiş olayları, ayaklanma girişimleri, iç çatışmalar, savaşlar her ülkede güvenlik bulutlarını egemen kılar, bu tür düzenlemeleri asayiş tedbiri halinde öne çıkarırlar. Bugün olağanüstü hal uygulamasıyla, onlarca insanı sadece şüphe ettiği için ev hapsinde tutan önleyici tedbir uygulamalarıyla Fransa buna bir örnektir.”

Bu argüman ilk bakışta mantıklı görünebilir.

Ancak açıktır: Bu tür düzenlemeler ve sonuçları demokrasinin işleyişini, dengelerini, yetki-sorumluluk mekanizmalarını ciddi ve kalıcı şekilde bozuyorsa, mesele asayiş sorununun sınırlarını aşar. Her ülkenin meşrebine göre değişen başka bir öyküye, bizim gibi ülkelerde sistemin otoriterleşmesine, polis devleti işaretleri vermesine, idarenin otoriter keyfiliğine, askeri vesayet ışıklarının yanmasına yol açar. Asayiş tedbirleri ve mantığı, siyasi mantık ve tedbirleri geri iter ve adım adım tüm sisteme hakim olmaya başlar.

Hukuk devletlerinde toplumsal ve siyasal sorunlar karşısında asayiş tedbirlerinin istisnai, anlık ya da geçici siyaset ve demokrasi araçlarının ise ayrıcalıklı ve sürekli olmasının da mantığı da burada yatar. İlke basittir: Alınacak hiç bir tedbir meşruiyet ve hukukilik sınırlarını aşmaz. Ve alınacak hiç bir olağanüstü tedbir, hiç bir şekilde ve hiç bir gerekçeyle olağanüstü hukuk izi ve süreklilik taşımaz...

Türkiye bu açıdan zemin kaybediyor mu?

Evet, kaybediyor.

Son 14 yılda, AK Parti döneminde, tüm aksaklıklara, araya giren, mağdurlar üreten, yargıyı örseleyen kumpas girişimlerine rağmen, devlet içindeki özerk askeri alanın daraltılmış, askeri otoriteyi sivil otoriteye bağlı kılan reformların yapılmış olması, “devrim” niteliğinde önem taşır.

Sivilleşme hamleleriyle askeri imparatorluktan askeri cumhuriyete uzanan, yasalara, geleneklere, uygulamalara sinmiş bir süreklilik kırılmıştı. Şu an yaşanan demokrasi sorunlarının dışında kendi başına ciddi demokrasi sorunu kalemi oluşturan bir meselenin beli kırılmıştı.

Bugün Türkiye, Kürt sorununun çözümünde siyaset yolunun tıkanması ve askeri seferberliğe geri dönüşün bir bedelini, bu konuda, sivilleşme meselesinde, kısmi bir geri dönüş riskiyle yaşıyor.

Nitekim haberler, terörle mücadele gerekçesiyle, askeri vesayet döneminin temel taşlarını oluşturan kimi düzenlemelerin geri gelmek üzere olduğunu gösteriyor.

Bunlardan iki hususun altını özellikle çizelim.

Malum, 2009'dan buna yana, darbe girişimi, vs gibi örgütlü suçlarla ilgili olarak askerler sivil mahkemelerde yargılanıyorlar. Ancak yeni düzenlemeye göre, askerin görev sırasında işledikleri suç, yeniden “askeri suç” kapsamına alınacak ve yargı yeri askeri mahkemeler olacak. Askerin “siyasete müdahale etme”, “bildiri açıklama”, “muhtıra verme” gibi kimi eylemlerinin soruşturması sivil yargıya kapanacak ve askeri baskıya yönelik hukuki yaptırım tehdidi bir anlamda ortadan kalkacak.

İkincisi şu: Terörle mücadele operasyonlarında birlik komutanının yazılı emriyle konut, işyeri ve kamuya açık olmayan kapalı alanlara operasyon yapılabilir. Böyle bir düzenleme, çatışma alanlarında silahlı müdahale ve ihlal ilişkilerini arttıracak, askerin karar verici konumda olmasını sağlayacaktır. Bu ise, simgesel olarak, vesayet dönüşüne dair kokular yayar, sorular akla getirir.

Ancak mesele sadece asker değildir, bugün yaşananların da gösterdiği gibi, ister asker ister sivil eliyle, hukuk devletinin ve demokrasinin örselenmesidir.